

Sygn. akt II Ca 2002/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu II Wydział Cywilny Odwoławczy

w następującym składzie:

Przewodnicząca sędzia Agnieszka Śliwa

po rozpoznaniu 13 grudnia 2022 r. w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa P. R.

przeciwko D. Z.

o zachówek

na skutek apelacji wniesionej przez powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Środzie Wielkopolskiej

z 14 czerwca 2022 r.

sygn. akt I C 1297/18

I. oddala apelację,

II. z tytułu zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego zasądza od powoda na rzecz pozwanej 1.800 zł (tysiąc osiemset złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia o kosztach do dnia zapłaty.

Agnieszka Śliwa

UZASADNIENIE

Powód P. R. wniósł o zasądzenie od pozwanej D. Z. tytułem zachowku po zmarłej M. K. R. 35.312,50 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 13 stycznia 2018 r. do dnia zapłaty. Nadto wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jej rzecz od powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa.

Wyrokiem z 14 czerwca 2022 r. Sąd Rejonowy w Środzie Wielkopolskiej w sprawie I C 1297/18:

1. powództwo oddalił,
2. kosztami postępowania obciążył powoda i w związku z tym:

a) zasądził od powoda na rzecz pozwanej 500 zł tytułem kosztów sądowych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty oraz 3.600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty i 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa,

b) nakazał ściągnąć od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Środzie Wielkopolskiej 2.876,97 zł tytułem kosztów sądowych.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł powód, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego zmianę poprzez zasądzenie od pozwanej na jego rzecz 35.312,50 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 13 stycznia 2018 r. do dnia zapłaty, jak i zasądzenie na jego rzecz od pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, za obie instancje. Skarżący zarzucił:

1) naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, w szczególności art. 233§1 k.p.c. poprzez dowolną, sprzeczną z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, bez wszechstronnego rozważenia, w szczególności poprzez:

a) uznanie za niewiarygodne zeznań powoda w części, w jakiej powód wskazywał, że umowa sprzedaży nieruchomości z 6 grudnia 2017 r., a zwłaszcza ustalona cena udziałów, nie obejmowała swym zakresem zachowku po M. R. należnego powodowi od pozwanej,

b) uznanie za wiarygodne zeznań pozwanej w części, w jakiej wskazywała ona, że wyższa cena sprzedaży udziału powoda we własności ww. nieruchomości związana była z rozliczeniem zachowku, mimo że treść aktów notarialnych w żadnej mierze nie pozwala na uznanie, że wolą stron umowy sprzedaży było rozwiązanie kwestii zachowku po zmarłej M. R.,

c) bezpodstawne uznanie, że brak było uzasadnienia dla ustalenia przez powoda wyższej ceny sprzedaży udziału we własności nieruchomości stanowiącej podstawę do obliczenia zachowku niż cena zaakceptowana przez pozwaną, co nastąpiło w konsekwencji niedostrzeżenia, że każda ze stron umowy sprzedaży może w dowolny sposób kształtować jej warunki, a istota dokonywania transakcji na wolnym rynku polega na swobodzie ustalania treści umowy, w tym warunków finansowych, w granicach przewidzianych prawem,

d) pominięcie okoliczności, że powód nie miał woli ani zamiaru sprzedaży należącego do niego udziału we własności nieruchomości poniżej określonej przez siebie kwoty oraz wzajemnych relacji stron, a w interesie pozwanej, jako istotnie zainteresowanej sprzedażą należącej do niej części nieruchomości było stworzenie takich warunków transakcji, które były możliwe do zaakceptowania przez powoda,

2) sprzeczność poczynionych przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym, prowadzącą do uznania, że:

a) brak było uzasadnienia dla ustalenia przez powoda wyższej ceny sprzedaży udziału we własności nieruchomości stanowiącej podstawę do obliczenia zachowku niż cena zaakceptowana przez pozwaną, co nastąpiło w konsekwencji niedostrzeżenia, że każda ze stron umowy sprzedaży może w dowolny sposób kształtować jej warunki, a istota dokonywania transakcji na wolnym rynku polega na możliwości dowolnego kreowania stosunków prawnych, w granicach przewidzianych prawem,

b) intencją powoda było niewskazywanie wprost w treści aktu notarialnego, że rozlicza zachowek po zmarłej matce z przyczyn podatkowych, mimo że powód nie podlega żadnym obciążeniom podatkowym w związku z ewentualnie uzyskanym zachowkiem,

c) wola powoda i pozwanej było rozliczenie zachowku po zmarłej matce w treści umowy sprzedaży nieruchomości z 6 grudnia 2017 r., mimo że żaden z zapisów przedmiotowej umowy nie pozwala na ustalenie, że jej treścią objęto w sposób bezpośredni lub pośredni rozliczenie ww. kwestii.

Pozwana w **odpowiedzi na apelację** wniosła o jej oddalenie i o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów zastępstwa adwokackiego za II instancję według norm przepisanych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w płatności liczonymi od uprawomocnienia się orzeczenia w przedmiocie tych kosztów do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Sąd Okręgowy nie dostrzegł uchybień proceduralnych, zarzucanych przez skarżącego w wywiedzionej apelacji. Przeprowadzona przez Sąd I instancji ocena materiału dowodowego nie wykazuje błędów logicznych i nie wykracza poza ramy swobodnej oceny dowodów, chronionej dyspozycją art. 233§1 k.p.c. W związku z powyższym poczynione przez ten Sąd ustalenia faktyczne w pełni zasługują na akceptację, a w konsekwencji stanowiły podstawę rozstrzygnięcia Sądu odwoławczego. Sąd II instancji podziela również wnioski prawne wywiedzione na kanwie tych ustaleń, które legły u podstaw zaskarżonego postanowienia.

W istocie treść apelacji sprowadza się do ogólnej i gołosłownej polemiki z ustaleniami Sądu I instancji, a w konsekwencji stanowi próbę odmiennej ich oceny, która w przekonaniu skarżącego nakazuje przyjęcie, że nie doszło do zaspokojenia jego roszczenia o zachówek.

Sąd odwoławczy zwraca uwagę, że skuteczne postawienie zarzutu naruszenia art. 233§1 k.p.c. wymaga nie polemiki, lecz wskazania, że Sąd I instancji uchybił zasadom logicznego rozumowania, wiedzy lub doświadczenia życiowego. To bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu Sądu do dokonania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął sąd wadze poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 listopada 1998 r., II CKN 4/98). Stwierdzić także należy, że jeżeli z materiału dowodowego Sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dawały się wysnuć wnioski odmienne. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona. Tak rozumianych uchybień w ocenie dowodów postawić Sądowi Rejonowemu nie można.

W szczególności Sąd Okręgowy nie podziela zastrzeżeń apelującego do dokonanej przez Sąd Rejonowy oceny zeznań obu stron. Słusznie Sąd Rejonowy, kierując się zasadami doświadczenia życiowego, logiki i wagi innych dowodów zebranych w sprawie ocenił zeznania pozwanej jako w pełni wiarygodne, a powoda wyłącznie w części dotyczącej sposobu korzystania z nieruchomości. Trafnie Sąd Rejonowy uznał, że nie było innego logicznego wytłumaczenia dla uzyskania przez powoda w ramach podziału ceny ze sprzedaży nieruchomości wyższej kwoty niż należna w stosunku do jego udziału, niż chęć dokonania rozliczenia spadkobierców M. R. w zakresie zachowku, z uwagi na otrzymaną przez pozwaną od matki darowiznę. Oczywiście rację ma skarżący, że każda ze stron umowy sprzedaży może w dowolny sposób kształtować jej warunki. Niemniej istotnym jest, że powód i pozwana jako sprzedający ustalili z kupującym jedną cenę za nieruchomości (a nie każdy osobno za swój udział) i to między sobą, w ramach własnych uzgodnień dokonali jej rozdzielenia.

Znamiennym jest, że powód przyznał, że w toku rozmów w przedmiocie podziału nieruchomości poruszony został temat zachowku. Co prawda twierdził, że nie zgodził się na jego rozliczenie w ramach podziału ceny, jednak sprzeczne z doświadczeniem życiowym byłoby, zwłaszcza w świetle charakteru relacji między stronami (które akcentuje skarżący), aby pozwana godziła się na niekorzystny dla siebie podział ceny, mając przy tym nadal nieuregulowaną kwestię zachowku, stanowiącą dla niej przecież dodatkowe obciążenie finansowe, a przy tym mając na uwadze fakt, że bez

udziału pozwanego ponosiła nakłady na nieruchomości, które kształtowały stan nieruchomości na datę jej sprzedaży, a zatem mogły mieć wpływ na jej cenę.

Prawdziwość zeznań pozwanej wspiera dodatkowo treść projektu umowy przedwstępnej i sama umowa przedwstępna, gdzie początkowo odwołano się do rozliczeń stron niniejszego procesu, a następnie do ich porozumienia. Nie można też odmówić w świetle doświadczenia życiowego wiary twierdzeniom pozwanej, że zmieniając sformułowanie z „rozliczeń” na „porozumienie” kierowano się obawami co do ewentualnych obciążeń podatkowych i to bez względu na to czy zweryfikowano, aby takowe faktycznie istniały.

Co istotne, zeznania pozwanej wspierają zeznania świadka J. Z., które zostały ocenione przez Sąd Rejonowy jako wiarygodne i której to oceny apelujący nie zanegował. Apelujący nie podniósł też zarzutów co do oceny jako niewiarygodnych zeznań świadka Z. R..

Odmowa wiary zeznaniom powoda w istotnej dla sprawy kwestii rodzaju i zakresu rozliczeń stron przy podziale ceny ze sprzedaży nieruchomości dodatkowo ma oparcie w tym, że także w innej kwestii – czynienia przez pozwaną nakładów na nieruchomości, powód nie zeznawał zgodnie z prawdą.

Znamiennym jest także, że pozwana już w odpowiedzi na wezwanie jej przez powoda do uiszczenia zachowku odwołała się do rozliczeń stron przy umowie sprzedaży jako mających zgodnie z ich wolą objąć wszelkie ich wzajemne rozliczenia (z tytułu sprzedaży, z zachowku, nakładów pozwanej na nieruchomości), co świadczy o tym, że stanowisko to nie jest prezentowane wyłącznie na potrzeby niniejszego procesu.

Częściowo błędne są natomiast wyliczenia Sądu Rejonowego odnośnie wielkości zachowku. Wartość rynkowa nieruchomości według jej stanu z dnia darowizny, tj. 16 września 2008 r. a według cen aktualnych (art. 995 § 1 k.c.) bez obciążenia udziału 8/12 ograniczonym prawem rzeczowym, wynosiła 390.936 zł. Wartość obciążenia udziału 8/12 w postaci bezpłatnego dożywotniego prawa użytkowania wynosiła natomiast zgodnie z opinią biegłego 82.096 zł. Wartość obciążonego udziału pozwanej 8/12 (w tym udział 1/3 pochodzący z darowizny), bez obciążenia to 260.624 zł (8/12 z 390.936 zł), a z obciążeniem 178.528 zł (260.624 zł – 82.096 zł). Wynika stąd, że wartość darowizny udziału 1/3 w nieruchomości obciążonego prawem użytkowania to 89.264 zł. Jak wynika bowiem z aktu notarialnego przedmiotowej darowizny, dożywotnie bezpłatne prawo użytkowania nieruchomości na udziale pozwanej wynoszącym 8/12 (w tym na udziale 1/3 z darowizny), zostało ustanowione w chwili darowizny, a w konsekwencji wpływało na stan przedmiotu darowizny w chwili jej dokonania i taki stan nieruchomości z ww. obciążeniem rzeczowym powinien być podstawą ustalenia wartości darowizny (zob. też wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z 14 grudnia 2016 r. II Ca 1137/16, wyrok Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2013 r. V CSK 385/12). Zachówek powoda, którego podstawę stanowi ten udział to zatem $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times 89.264 = 22.316$ zł (art. 991§1 i 2, art. 993 k.c.). Tymczasem powód z umowy sprzedaży otrzymał 30.833 zł ponad swój udział w nieruchomości, która to kwota wyczerpała niewątpliwie należny mu zachówek.

Podsumowując, apelacja powoda jako bezzasadna na podstawie art. 385 k.p.c. została oddalona.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98§1, 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 391§1 k.p.c. i §2 pkt 5 w zw. z §10 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Agnieszka Śliwa